

Teknokratisk kritik av staten

□ Det är inte ofta man kan läsa initierade skildringar av den centrala förvaltningens funktionssätt. Läroböckerna i statskunskap förmedlar i hög grad den politiska teorins idealbilder.

Mats Svegfors "*Revolution i små steg*" (Timbro) följer inte helt mönstret. Svegfors av gick som statssekreterare i bostadsdepartementet 1981. Men fastän han är moderat så är han varken ny-liberal eller motståndare till en planerad samhällsutveckling. Hans kritik är inte stöpt i den Friedmanska formen, utan är en självständig, teknokratisk lösning på den statsbyråkratiska samhällsutvecklingens problem. Det gör Svegfors lilla bok till ett originellt svenskt bidrag till debatten om den offentliga sektorn.

Svegfors avvisar faktiskt inte socialismen som sådan (även om han inte bejaktar den), utan endast den "oplanerade och oförnuftiga socialismen". Hans argument mot den offentliga sektorn är inte vänt mot den starka statsmakten eller mot planhushållning, utan mot en anarkistisk planhushållning. Det är den "irrationella offentliga expansionen" som ska motarbetas, den steg-för-steg-politik som tjänstemännen i kanslihuset utför, pressade av det byråkratiska spelets regler, men utan blick för en samhällelig helhetsslösning. De små stegens revolution betyder, att den offentliga sektorns växt och ökande kontroll över samhällslivet har skett i många små reform-etapper, där varje reform för sig säkert har varit genomtänkt, men där det samlande helhetsresultatet blivit betydligt mer oförnuftigt än vad de politiska aktörerna tänkt sig. Denna

gradvisa sociala ingenjörskonst är i sin helhet "en godtycklig och oplanerad omvandlingsprocess".

Irrationaliteten i beslutsprocesserna leder enligt Svegfors till att samhällsproblemen "löses" genom att öka antalet offentligt anställda och genom ytterligare detaljerad lagstiftning eller undantagslagstiftning kombinerad med förvaltningsbeslut. I flera exemplifierade avsnitt beskriver Svegfors några av mekanismerna bakom kanslihusets successiva maktövertagande. Dessa avsnitt kunde med fördel användas i grundundervisning om statens funktion.

Svegfors lösning på problemet med den offentliga förvaltningen är således inte nyliberalismens (och således heller inte en återgång till den anarkistiska marknaden som medicin). Istället pläderar Svegfors för en rationellt planerad samhällsutveckling. Men då den centrala politiska förvaltningen på grund av sitt funktionssätt inte kan fungera rationellt, så måste, enligt Svegfors, den politiska planläggningsmakten spridas på fler händer. Han talar därför för en modifierad maktfördelningsslära, en tredelning av planeringsmakten mellan den offentliga byråkratin, näringslivet och den fristående universitetsforskningen.

Riksdagen skulle, säger Svegfors, "tillskapa en slags alternativ byråkrati" och på så sätt skulle en alternativ planeringskunskap kunna dras in i beslutsprocesserna. Det är de "kunskaper och erfarenheter som finns i näringslivet och vid olika forskningsinstitutioner" som ska ges ökat inflytande.

Svegfors är moderat, men

detta är inte någon klassisk konservativ politik. Det är den tekniska och samhälleliga intelligentians politik, en politik för att förändra samhället med utgångspunkt i en (förment) vetenskaplig insikt i samhällsfunktionerna. Enteknokratisk politik, där forskare och experter inte längre är "underordnade byråkratin" och således tvingas utföra "uppdragsforskning åt den byråkratidominerade beredningsapparaten", utan där de får en position som "självständiga aktörer" på den politiska arenan.

Det växande motståndet mot den offentlig sektorns expansion, mot byråkratin och mot den s.k. "etatismen" (se t. ex. Arvidsson och Berntson, "Makten, socialismen och demokratin", 1984) kan ta sig tre uttryck: en bokstavlig reaktion (tillbakagång) till marknadsekonomi och privatisering av den offentliga sektorns funktioner; eller som hos Svegfors, framväxten av ett härskande skikt statsintellektuella och av teknokrater i det privata näringslivet som gemensamt banar väg för en samhällsutveckling som t.ex. de ungerska sociologerna Konrád och Szelényi och den nyligen avlidne amerikanske sociologen Alvin Gouldner har varnat för (i "The intellectuals on the road to class power", 1979 resp. i "The future of intellectuals and the rise of the new class", 1979) — en väg som har många likhetpunkter med de nykonservativa strömningarna på den amerikanska östkusten (Bell, Kristol m.fl.).

Det tredje alternativet finns inte i Svegfors föreställningsvärld. Det folkliga motståndets väg.

Thomas Söderqvist